Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий“ редакций

Школа кӧргысӧ оборонный соревнованийлан ямдылалтына

Сотнур средний школышто ПВХО кружокын занятийже. Кружок вуйлатыше Петр Кузьмич Кудрявцев оборонный соревнований кузе эртаралтшаш нерген беседым ышта.

Фото БЕЛКОВАН.

КУЗЕ МЕ НЫЛ ОБОРОННЫЙ ЗНАЧОКАН ЛИЙЫН УЛЫНА

Ме кызыт 8-ше классыште тунемына, оборонный пашам начальный школышто тунемме годымак йӧратена ыле. 5-ше классыште тунеммына годым ПВХО ден ГСО кружок-шамычын занятийышкышт кошташ тӱҥалын улына, вара ПВХО ден ГСО значок-шамычлан нормым сдатлышна. Тыге значокан лийна.

Тылеч вара ме оборонный пашам эше утларак тунемаш тӱҥална да шкенан ончылан ныл оборонный значокан лияш задачым шындышна. БГТО ден ЮВС значок-шамычлан нормым сдатлаш ямдылалташ тӱҥална. Ме ик кружковой занятийымат коден она ул. Кружокышто беседым сайын колыштынна да кӱчыкын возенна, мӧҥгыштӧ чыла возымынам уэш лудын лектына ыле.

Винтовкым сайын тунем шуктымеке, лӱяш тунемаш тӱҥална. Мый первый гана лӱймекем 25 очком нальым, а Алеша—24 очком. Кум тренировочный занятий деч вара ме коктынат 45 очко гыч налын улына. Тыге ме нылымше значоклан—ЮВС-лан нормым отлично сдатлышна.

Мемнан школышто кызыт шуко тунемше-шамыч оборонный значок-шамычлан нормым сдатленыт.

Йошкар Армийын 22-шо идалыкшылан шуко тунемше-шамыч оборонный значок-шамычлан нормым сдатлаш ямдылалтыт. Кызыт нуно кружоклаште виян заниматлат. Тыгакак оборонный соревнованийланат ямдылалтыт.

Миловидов Валерий, Суворов Алеша.

Сотнур средний школа.

МЕ ОБОРОННЫЙ ЗНАЧОКАН ЛИЙНЕНА

Мемнан школышто тунемше-шамыч ПВХО, ГСО да „Ворошиловский стрелок“ значок-шамычлан нормым сдатлаш ямдылалтыт. ПВХО кружок арняште 3 занятийым эртара, ВС — 2, ГСО—1-2. Арняште кок гана ме политинформацийым эртарена, тушто героический Йошкар Армийын илышыже гыч тӱрлӧ эпизод-шамычым лудына. Теве, мутлан, Хасан ер деныce кучедалмашын геройжо-шамыч да Чапаев нерген лудын улына.

„Ворошиловский стрелок“ значоклан 39 еҥ нормым сдатлаш ямдылалтеш. Мемнан кокла гыч эн сайын Ефремов Федор лӱя, тудо 50 гыч 42 очком налын.

ПВХО ден ГСО кружокышто нормым сдатлымаш тӱҥалын. 30-шо январьыште ПВХО значоклан 10 еҥ нормым сдатлен.

Таланцев Николай.

Йошкар-Ола район, Цибикнур средний школа.

ГРИГОРИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ ОРДЖОНИКИДЗЕ (1937—1940 ий).

Г. К. Орджоникидзем шарнымаш

Орджоникидзе ола гыч (Северо-Осетинский АССР) тыге увертарат: оласе шемер-шамыч мондыдымашлык Григорий Константинович Орджоникидзен колымыжлан кум ий темме кечылан ямдылалтыт.

Предприятийлаште, учреждениилаште, пашазе-шамычын общежитийлаштышт да красный уголоклаште большевистский партийын преданный эргыжын, социалистический индустрийын командармжын—Серго Орджоникидзен пашаже нерген лудмаш ден беседа-шамыч эртаралтыт.

Ленин лӱмеш культура дворецыште Серго Орджоникидзе лӱмеш выставка почылтеш.

Советский Союз Герой В. С. Хользуновлан памятник

СССР Верховный Совет Президиумын Указше почеш Сталинградыште Волга сер воктен Советский Союз Герой Хользунов Виктор Степановичлан памятник ышталтеш.

Постаментын ӱлыл ужашыштыже Йошкар Армий илыш нерген да советский летчик-шамыч нерген барельеф возалтеш.

Постамент кына гранит дене ышталтеш, а фигуржо—бронзӧ дене.

Тиде памятникын проектшылан конкурсым увертарыме ыле. Первый премий московский скульптор М. Г. Белашевлан пуалтын.

Вич ияш математик

Белосток олаште вич ияш Борух Дрейзер ила. Тудо але лудын-возен ок мошто, но тудын способностьшо пеш кугу, садлан математический задача-шамычым вашке да ошибка деч посна ышта.

Ик гана кастене Борухын гимназийыште тунемше изаже задачым ятыр жап ыштен кертын огыл. Тудо задачын йоҥылышыжым йӱкын кычалын, но гимназист йоҥылышым муын кертын огыл. Тудо комнатыштак модшо изи Борух йоҥылыш деч посна задачым кузе ыштышашым изажлан каласен. Тыге тудын пеш кугу способностян улмыжо нерген тудын ачаж ден аваже пален налыныт.

Борухлан ик гана тыгай задачым пуэныт:

„Уремыште 96 пӧрт, кажне пӧртыштӧ 128 окна, кажне окнаште 6 янда. Тиде уремыште чылаже мыняр янда?“

Борух кок минут гыч чын ответым пуэн.

325-ым 635-лан да 48-лан тудо икмыняр минутыштак шукемден, задачым ушыштак ыштен.

Кызыт вич ияш математикын кугу способностьшым проверятлен налашлан, Белостокысо калык туныктымо областной отдел лӱмын комиссийым ышта.

Вилейский областьыште пионерский отряд-шамыч

Белорусский ССР-ын Вилейский областьыште 6 пионерский отрядым организоватлыме. Тушко кызыт 100 тунемше пурен. Постовский районысо Груздовский неполный средний школа пелепсе пионерский отрядышке 16 отличник пурен.

Пионерын достойный поступкыжо

Мечетинский станица (Ростовский область). Мечетинский неполный средний школын 5-ше классыштыже тунемше Лагерь 800 теҥгеаш шергакан почтовый посылкым муын. Тудо шке мумыжо нерген связь отделенийыш увертарен. Посылкым адресатлан пумо.

НИНАЛАН ШЕРГАКАН ПӦЛЕКЫМ ПУМО

1939 ий 16 декабрьыште лекше 58-ше номеран „Ямде лий“ газетеш „Нина Йошкар Армийлан пӧлекым ямдыла“ лӱман статьям печатлыме ыле. Статьяште Неклюдова Нинан „Мечта“ лӱман чомам ончен куштымыжо нерген возалтын.

Кызыт Нинан ончен куштымо имньыжым икымше категорий дене РККА фондыш приниматлыме.

Нинан чапле инициативше ден пашажым ВЛКСМ Маробком кугун аклен: тудлан благодарностьым увертарен, костюм да 300 теҥге окса дене пӧлеклен. Адак Всесоюзный ял озанлык выставочный комитет деч Неклюдова Нинам 1940 ийыште ял озанлык выставкын участникшылан утвердитлаш йодмо.

Нина кызыт Звенига средний школын 9-ше классыштыже тунемеш. Тунеммаште тудо отличница, дисциплина шотыштат примерный. Общественный пашаште активно участвоватла. Нинан чапле пашаже—чыла пионерлан пример.

18 февральыште Г. К. Орджоникидзен колымыжлан кум ий темеш

Серго йолташ Этери ӱдыржӧ дене.

СТАЛИНЫН СОРАТНИКШЕ

Шонго доменщик ден самырык стахановец-шамыч, потомственный сталевар ден чалемше академик-шамыч тудым „мемнан Серго" маныныт. Донбассыште, Уралыште, Кузнецкыште—мемнан элысе пашазын чыла армийже тудын нерген ойленыт: „Мемнан командарм".

Григорий Константинович Орджоникидзем „Серго" манын ойлаш ожнак, Великий Октябрь деч ончыч—1903 ийыште тӱҥалыныт. Тунам Григорий Константинович латшым ияш улмаш, ты годымак тудо Закавказский большевистский организацийыш пурен. 19 ияшыже годым Орджоникидзе уже партийын Сухумский окружной комитетшын членже лийын. Полиций дечын аралалташлан революционер-шамыч шкеныштын ваш-ваш чын лӱмыштдене ойлен огытыл, а шонен лукмо шояк лӱм дене ойленыт. Вот „Серго" Г. К. Орджоникидзен партийный лӱмжӧ лийын (тунам „партийная кличка" маныныт).

1906 ийыште Серго Сталин йолташ дене эн первый тифлисский большевистский газетын редакцийыштыже вашлийын. Тудо жап деч вара Серго Орджоникидзе колымешкыже шумеш—кумло ик ий—Сталин йолташын ик эн лишыл соратникше лийын. 1911 ийыште Серго партийный школышто тунемын. Тудо школым Париж лишне улшо Лонжюмо местечкыште Владимир Ильич Ленин организоватлен. Вара Серго Российыш пӧртылын да элыште партийный пашам вуйлатыше Центральный Комитетын бюро составышке пурен. Бюром Иосиф Виссарионович Сталин вуйлатен. Но тунам Сталин йолташым кугыжан жандарм же-шамыч северный Вологда олаш колтеныт. Тушко Орджоникидзе шолып миен да Сталин дене пырля планым ыштеныт.

Вашке Сергом полиций кучен. Тудым кум ийлан Шлиссельбургский крепостьыш петыреныт, а вара—1915 ийыште—мӱндыр Якутийыш, ссылкыш колтеныт.

Российышке, Петроградыш, Серго февральский революций деч вара велә, 1917 ийыште кеҥежым пӧртылын кертын. Керенскийын буржуазный правительствыже большевик-шамычым ужмыжо шуын огыл да нунын дечын лӱдын. Большевик-шамычын тушманыштЛенинымкычалыныт. Ильичым судыш толаш требоватленыт. Сталин Владимир Ильич ик жаплан йӧнан верыш шылже, манын настаиватлен.

Ик гана Сталин йолташ Григорий Константинович Орджоникидзем партийын кудымшо с'ездшым ямдылыме нерген каҥашаш Ленин деке колтен. Йӱдым Серго Сестрорецк воктенысе изи станцийыш толын. Иктаже ок шеклане манын шонен да тудо йыр-ваш ончалын, вара станцийысе пашазын пӧртшым кычалаш тӱҥалын. Тудо пашазе Ленинын кушто шылын илымыжым шинчен. Тиде пашазын лу ияш эргыже Сергом ер деке нангаен, тушто пушыш шинчыныт да вӱд коч лектыныт. Вара тыгыде чашкер лонгагыч ошкылыныт. Тыге шудо каван деке лекмеке, йоча шыпак гына ала-кӧм лӱмжӧ дене кычкырале. Тудын ачаже лекте, а вара ала могай бритлыме еҥ тольо. Тиде еҥ Сергом ончен-ончен да кенета вошт ыл колтен, адак тудын вачыжым вӱчкалтен:

— Мо, Серго йолташ, от пале?

Тиде гримироватлыме Ленин улмаш. Нуно Серго дене пырля шем кинде дене селедка колым кочкыч (моло нунын нимат лийын огыл) да тамлын ӱпшалтше шудо каван деке кайыштт. Кӱшнӧ пыл эртен каен, коклан-коклан шӱдыр-шамыч онченыт. Эр ӱжара ер ӱмбалне койын. Тиде йӱдым Ленин ден Серго пеш шуко жап кутыреныт. Вашке сеҥымаш лийме нерген Ленин пеҥгыде ӱшанымаш дене ойлен.

Уже гражданский сар шеҥгелан кодын. Эл великий стройкым тӱҥалын. Тунам (1930 ийыште) Серго Орджоникидзе СССР калык озанлык Высший советын председательжылан назначитлалтын, а вара—нелә промышленность калык комиссарлан.

Нуно Владимир Ильич дене коктын олыкышто, шудо каван воктене, Сталин йолташ дене петербургский шыгыр комнатыште мо нерген мечтатленыт, ынде тудым шке кидше дене ышташ тӱҥалын. Тудо пӱтынь эл мучко коштын. Чыла вере тудо руководитель-шамыч дене, инженер да пашазе-шамыч дене кутырен. Нуным у сеҥымашым ышташ таратен.

Серго Орджоникидзе пеш кугу государственный пашаеҥ, Ленин ден Сталинын ик лишыл ученикше, большевик-шамыч партийын да калыкын йӧратыме эргыже лийын.

А. Марьямов.

СЕРГО КУЗЕ ТУНЕМЫН

Грузинский Гореша ялысе церковно - приходской школышто грамотылан кандаш ияш Серго тунемын. Школа пеш изи пӧртыштӧ лийын. Ик комнатыште ик ганаште кок класс заниматлен.

Церковно - приходской школын урокшо каен. Ик класс дене туныктышо заниматлен, весе дене—поп. Туныктышо младын кузе лиймыже нерген умылтарен, а поп священный возымаш гыч главам наизусть повторитлаш заставитлен.

Серго ик пылышыже дене туныктышын умылтарымыжым колыштын, вес пылышыже дене — попын пачаш-пачаш повторитлымыжым, и нигузеат умылен кертын огыл: кӧжӧ чыным ойла—туныктышо але поп? Чынжымак кузе младе лийын? Туныктышын ойлымыжо семын миллион ий годым але священный возымашке каласыме семын, 7 кечыште ючо ыштен?

Тиде йодышлан ответым палаш Серго пеш шуко тыршен, но тудо чын ответым икмыняр ий гыч железнодорожный школыш тунемаш пурымекыже иже налын. Тушто Серген йӧратыме ик туныктышо улмаш. Тудечын Серго шкенжын шуко ий дене шонен коштмо йодышыжлан чын ответым йодаш лӱдын огыл. Наука чын, а поп-шамыч калыкым велә аҥыртарат, манын туныктышо Серголан умылтарен.

Серго школышто тунеммыже годым.

Железнодорожный школышто Серго ик ий гына тунемын. Тудым туныкташ ачажын оксаже лийын огыл. Садлан рвезылан ялыш пӧртылаш тӱкнен. Шкенжын ялысе туныктышо Симон Орджоникидзен полшымы жо дене велә Серго двухклассный училищым пытарен кертын. Вара фельдшерский училищыш пурен.

Тунам Закавказьеште Сталин йолташ да тудын боевой йолташыже-шамыч Цулукидзе ден Кецховели шкеныштын революционный пашаштым тӱҥалыныт. Чыла вере революционный кружок - шамыч лийыныт. Ик тыгай кружок фельдшерский училищыштат ор-

Серго Орджоникидзе фельдшерский школышто тунеммыже годым.

ганизоватлалтын. Тиде кружокын активный членже латкуд ияш Серго лийын.

Серго фельдшерский школым революцийын виянгмыже годым—1905 ийыште пытарен. Школым пытарен лектын, но тунемын пытарен огыл. Сергон кидыштыже эреак книга улмым йолташ-шамыче шарнат. Тудо Батумышто агитаторлан да пропагандистлан пашам ыштен, тудын пелен эреак Сталин йолташын „Всколь з о партийных разногласиях" лӱман книга лийын. Серго тудо книга дене шке тунемын да весымат туныктен.

Икмыняр ий эртен. Пеҥгыде революционер Серго уэш школьный парт коклаш шинчын. Париж ола деч мӱндырнӧ огыл, Лонжюмо местечкыште, Владимир Ильич партийный школым организоватлен. Серго—тиде школын тыршен тунемшыже. Тудо Владимир Ильичын лекцийшымычшым сайын колыштеш, келге йӱд марте Ленинын рекомендоватлыме книга-шамычым лудын шинча.

Серголан школым тунемын пытараш лийын огыл. Тудым Владимир Ильич Российыш ответственный паша дене колтен.

(„Пионер" журнал гыч).

Пионер вожатый-шамычлан полыш

ОКТЯБРЯТ-ШАМЫЧ ДЕНЕ ПАШАМ КУЗЕ ЫШТЫМАН

Чыла начальный, неполный средний, средний школлаште 1-ше, 2-шо класслаште 8—9 ияш йоча-шамыч тунемыт. Нунын але пионерыш пураш ийготышт изи. Нине йоча-шамыч дене школышто октябрятский группым организоватлаш кӱлеш.

Октябрятский группым кузе организоватлыман?

Классыште 35—40 йоча тунемеш. Нуным чылаштымат ик группыш ушаш тыршыман огыл. Октябрятский группышто 25 йоча деч шуко ынже лий. Пытартыш жапыште школлаште октябрятский группым звездочка-шамычлан шеледыме огыл ыле. Тыге вожатый-шамычлан пашам ышташышт каньыле огыл. Садлан кугу октябрятский группа-шамычым 5—7 еҥан звездочка-шамычлан шеледаш кӱлеш. Тыгай изи звездочка-шамычым иктыш чумырен, нунылан книгам лудаш, мурым да модышым туныкташ каньыле.

Чыла пашам октябрят-шамычын интересышт дене эрташ, нунын творческий способностьыштым кушташ кӱлеш. Тидлан лийын, йоча-шамычлан келшыше тӱрлӧ модышым налман, мурым мураш, почеламутым ойлаш, йомак колташ, музык шокташ туныктыман, интересный модыш дене модыктыман.

Кажне школышто октябрятский уголокым, пионер пӧртыштӧ да пионерский клубышто октябрят-шамычлан комнатым организоватлаш кӱлеш. Тиде комната ден уголок-шамычым йоча-шамычын шке творчествышт дене украшатлаш кӱлеш. Мебель-шамыч октябрят-шамычын капыштлан келшыше лийман.

Октябрятский группа дене сбор тылзеш 2-3 гана эртаралтеш. Сбор интересныйын эртыже манын, сайын ямдылалташ кӱлеш. Сборлан ямдылалтмашым звездочка-шамыч посна эртарат, кажне звездочка мом утларак йӧрата, тудым ямдыла, а вожатыйлан тиде пашаште организатор лияшыже кӱлеш.

Октябрят-шамыч дене тӱрлӧ беседым эртарышаш материалым йоча литература, журнал-шамыч гыч, „Пионерская правда", „Ямде лий" газета-шамыч гыч налаш лиеш.

Ончычын вожатый-шамыч октябрят-шамыч денат пионерский отрядын гай пашам ыштеныт: октябрятым пуртымашым, тужеч лукмашым эртареныт да тулеч молат. Тиде йоҥылыш. Октябрят-шамыч коклаште пашам ыштымаште эн ондак педагог-шамыч дене пеҥгыде кылым кучыман.

Чыла воспитательный пашам трудым да коллективым йӧратымаш дене, социалистический собственностьым арален кучымаш да сознательный дисциплина дене кылден колтыман.

Ф. Бахтин.

Сылне нурыш ошкыл лектын,
Зинуш муржым муралтен.
Вуй йыр пидме порсын лентым
Лай мардежше модыктен.
Муралталын сылне муржым,
Шке изажым шарналтен.

„Вараксим гай чоҥешталже
Пеш мӱндырсӧ изамлан
Шӱжарет деч чонеш пижше
Пионерский салам.
Колыштал тый, изаем,
Шӱм гыч лекше у мурем.

Ала тыйым ваш пижмаште
Тушман пуля эмгата;
Капет мландывак шуҥгалтын,
Вӱрет рокым йошкарта.
Только иктым раш палем:
Аралет шӱмбел элем.

Мыят тыште кажне кечын
Чот тыршалын тунемам.
Вараш ом код моло дечын,
Мый отличница улам.
Школыш коштын тунемам,
Лӱяш сайын тӱҥалам.
Тый колет гын, илыш верчын
Ваш пижмаште, изаем,
Йодам вашке Нарком дечын,—
Тыйын олмыш мый мием.
Лиям тушто санитар,
Ок лӱдыктӧ пуля, тар".
Сылне нурыш ошкыл лектын,
Зинуш муржым муралтен.
Вуй-йыр пидме порсын лентым
Лай мардежше модыктен.
Муралталын сылне муржым,
Шке изажым шарналтен.

В. Федоров, Ан. Бик.

ЧУКАЕМ

Шыргыж, воштыл, чукаем—
Йӧраталме икшывем.
Кызыт тый изи улат,
Но вашке кугу лият.
Мые тыйым ӧндалам,
Кучен кӱшкӧ нӧлталам.
Пешак чот тый, куанет,
— Адак кӱшкӧ!—ойлынет.
Тыйым ясльышке пуэм,
А ышке пашаш каем.
Тые ясльыште кодат,
Кубок пӧртым ыштылат.
Моло ден пырля кодат,
Тӱрлӧ модыш ден модат.
Сылне мурым муралтет,
Гӱшка дене кушталтет.
Кушкын шуын, тунемат,
Эллан йӧршӧ еҥ лият.
Але пыл лоҥгаш кӱзет,
Але теҥызыш волет.
Пого вийым, чукаем,
Пого ушым, икшывем,
Кремльыште Сталин вождьна
Тыйын верчынет шона.

Макс Майн.

——

Осетинский калык поэт КОСТА ХЕТАГУРОВЫН почеламутшо-шамыч

Пырыс иге

Киска, киска, кис!
Кушто? Пу йӱкет!..
Шокш(о) ужгам чиялын,
Коҥга ден мала,
Йомакым ойла,
Муржым муралтален.

Школьник

— Кӧн улат?
— Толайын!
— Куш миенат?
— Эре мый
Школышто эр гыч лиям.
А—бе—ве
Лудам мый,
Вич—куд—шым
Шотлем мый:
Тунемше млам лияш жап.

Рушла гыч смысл шот дене Й. ФЕДОТОВ кусарен.

Белофинн-шамыч ваштареш кучедалмашын геройышт

Йошкар Армийын боецше, командирже да политработникше-шамычын героизмышт нерген пеш шуко возаш лиеш. Но чылашт нерген возенат пыташ ок лий, вет белофинн-шамыч ваштареш кучедалмаште кажне йошкарармеец, кажне командир чапле героизмым ончыктат да нунын нергенат шуко ойлымашым да повестьым возаш лиеш.

Эҥер коч вончаш ямдылалтше мемнан часть-шамыч кугу вий дене толшо тушманым вашлийыныт. Противник шкаланже кӱлшӧ верым арален кодынеже улмаш. Атакыш эн ончыч батальонный комиссар Дмитрий Александрович Балаханов тарванен. Тудо шке почешыже боец-шамычым наҥгаен. Бандит-шамыч ударым вучыдеак мӧҥгеш куржаш тӱҥалыныт. Тушман деч мемнан часть-шамыч кӱлеш вержым шупшын налыныт.

Боец-шамыч шкенынштын батальонный комиссарыштым йӧратат, тудын лӱддымӧ улмыжым палат, тудын кажне боец-шамыч верч тыршымыжым шижыт.

Эмганышым ужмек, Балаханов тушманын лӱйкалымыжым ончыде, тудлан полшаш мия да ӱшанлырак верышке луктеш. Тиде отважный батальонный комиссар латвич эмганыше йолташыже-шамычым лӱдыкшӧ верла гыч луктеден.

Советский Союз Герой младший командир П. Ф. Поросенков йолташ.

СССР Верховный Совет Президиумын Указше почеш Д. А. Балахановлан Советский Союз Герой лӱмым пумо.

Танкист Никита Русин тушман ӱмбак каен. Тудо проволочный загражденийым кӱрыштын, лакыла да тушманын ямдылыме ловушкылаже коч куштылгын эртен каен. Тушманын артиллерийже танк ӱмбак орышо гай лӱйкален. Тидым ончыде, Русин танк дене тушман коклашке пурен. Герой-танкист заданийым пеш чаплын шуктен: икмыняр противотанковый орудийым да пулемет-шамычым пытарен.

Русин танкшым мӧҥгешла савырен. Тушман адакат орышо гай советский танкым лӱйкалаш тӱҥалын. Русин эре умбаке да умбаке каен. Кенета тудо корныштыжо эмганыше советский боецым ужын. Танкист опасностьым шотлыде машиныжым шогалтен да эмганыше деке миен, тудым танкыш нумалын пуртен.

Йошкарармеец Койда трактор дене боец-шамычлан припас ден кочкышым наҥгая улмаш. Корныштыжо тудо полковой командный пунктым оролышо йолташыже-шамычлан полшаш шогалын. Тудо пулеметым муын да тушман ӱмбак лӱйкалаш тӱҥалын. Чакныше белофинн-шамыч вийым поген, уэш атакым ыштеныт. Койда тракторыш шинчын да шижыктыде тушман ӱмбак машиныжым виктарен. Кок шюцкоровец-шамыч гусеница йымак логалыныт. Койда танкеш пыжыктыме ручной пулемет дене тушманым лӱйкален да пытарен.

Советский Союз Герой младший командир М. А. Ларченко йолташ.

Инженерный службын начальникше капитан Василий Гущин эре эн ончыч, разведчик-шамыч дене але танкист-шамыч дене пырля кая. Кушто минный пасум разведыватлаш, сӱмырлымаш верлам тӧрлаташ, фугасым пудештараш кӱлын гын, тушто чыла вереат Гущин лийын.

Тудо шӱдӧ дене еҥ-шамычын илышыштым утарен коден, мемнан наступатлыше войска-шамычлан ончык каяшышт корным эрыктен шоген.

Гущин шкет гына шӱдӧвитле миным луктеден.

Тудын нерген боец-шамыч теве мом ойлат:

— Гущин каен гын,— тыят лӱдде тудын почеш кай. Тудын почеш кает гын,— корнет ӱшанле.

Йошкар Армийын отважный геройжо-шамыч—Великий социалистический родинын патриотшо-шамыч теве могай улыт.

(„Ленинские Искры" газета гыч).

Шымыланна возат

Дисциплиным тӧрлатышым да тунемашат сайын тӱҥальым

Первый чырыкыште мыйын дисциплинем начар ыле. Урокым чылаж годым сайын колыштын омыл. Садлан руш йылме дене устно, письменно, литературный чтений дене отметкем „плохо" ыле.

Кокымшо чырыкыште дисциплиным тӧрлатышым, шкемым сайын кучаш да уло вий дене тунемаш тыршаш тӱҥальым. Тыге мый чыла начар отметкем пытарен, „хорошо" да „отличйо" отметкым нальым. Дисциплина шотыштат ончычсо гай замечаний - шамыч ышт лий.

Ынде кумышо чырыкыште, чыла предмет денат отлично тунемаш да дисциплиным отличныш шукташ мутым пуэнам. Мутем шукташ уло вием пыштем.

Филиппов Нестор.

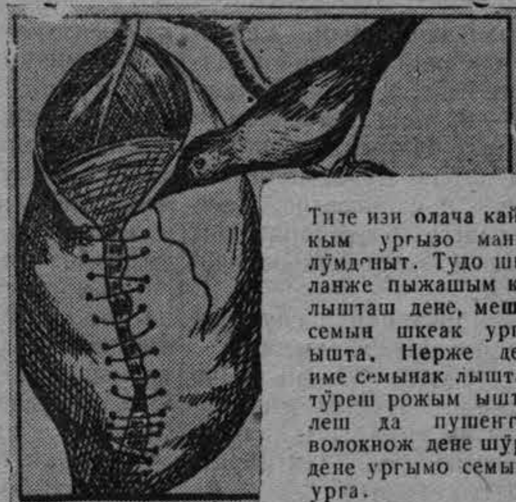
Звенига район, Краспояр НСШ.

Шернур район, Купран НСШ-ын 3-шо классыштыже тунемше ЕГОШИН КИМ ден 1-ше классыште тунемше ЕГОШИН АЛЬБЕРТ издер дене мунчалташ лектыныт. Нуным самырык фотограф, Купран НСШ-ын 6-шо классыштыже тунемше ЕГОШИН ТЕРЕНТИЙ ужын, фотографироватлен налын.

СНИМКЫШТЕ: КИМ ден АЛЬБЕРТ (шеҥгалне шинча) курык ӱмбалне мунчалтен волаш ямдылалтыныт.

УРГЕН МОШТЫШО КАЙЫК

Тиде изи олача кайыкым ургызо маныт лӱмдёныт. Тудо шкаланже пыжашым кок лышташ дене, мешак семын шкеак урген ышта. Нерже дене име семынак лышташ тӱреш рожым ыштылеш да пушеҥгын волокнож дене шӱртӧ дене ургымо семынак урга.

Иоча-шамыч кече еда школышто у шинчымашым налын, мӧнгышкышт каят. Тиде снимкыште У-Тор'ял район, Оршинский средний школышто тунемше-шамыч улыт. Фотограф нуным мӧнгышкышт кайме годым фотографироватлен. Ончылно Лебедева Нина ден Корчемкин Коля, шеҥгелне Малькова Нина ден Чепайкина Маня каят.

Фото Д. Зверевын.

Олимпиадыште первый верым нална

29 январьыште Красный-Бор районышто йоча художественный олимпиада эртыш. Тушто мемнан школат участвоватлыш. Олимпиадыште ме 19 номерым ончыктышна: куштышна, мурышна, почеламутым каласкалышна, тӱрлӧ музыкым шоктышна. Мемнан школын спортивный группыжо-шамычат шке мастарлыкыштым ончыктышт. Мемнан выступатлымына зритель-шамычлан пеш келшыш. Мемнан школа олимпиадыште первый верым нале.

Ончыл верым налше школа-шамыч 20-шо февральыште адакат выступатлаш каят. Ме тыштат первый верым налаш шонена.

Токмурзин Володя.

Татарский АССР, Красный-Бор район, Буймо средний школа.

Йошкар-Оласе 5-ше номеран начальный школышто тунемше - шамыч: Юра Русов, Нинель Пономарева, Магда Мерлина да Вова Чуров глобусышто „Седов" ледоколын кайме корнышым ончат.

Фото А. Овечкинын.

Кружок пашам монденыт

Мемнан школышто физкультурный, хоровой, ПВХО да ГСО кружок-шамыч улыт. Но нуно иктыштат пашам огыт ыште. Кружок вуйлатыше-шамычшат шке паштым мондёныт.

Ме кружоклаште пашам ыштынена, тидым нуно шинчат гын?

Черных Максим.

Шернур район, Кой-Сола НСШ.

Натуралист кружок

МАСКА

Маска хищный янлык отрядыш пура. Тудо вольык ӱмбак нападатлыме дене кугу эҥгекым конда.

Маскан нелытше 20 пуд марте, южгынам утларак лиеш. Тудын межше нугыдо кӱрен. Утларакше растительный кочкышым: вожым, растенийым, мӧрым, шыже велеш тумерлаште тумлегым поген кочкеш. Маска тыгыде грызун-шамычым: колям, урымдым да моло тыгыде илыше-шамычым поктыл кучаш йӧрата.

Эҥеж шумеке, маска-шамыч эҥеж вондерлан верышке илаш куснат, нуно эҥежым кочкаш пеш йӧратат. Пызлыгычке шукю шочмо ийлаште маска пызлыгычкымат кочкеш. Адак шыҥшалымат, кумыж вуян кишкымат, шем кишкымат кочкеш. Маскан ковацтыжке кӱжгӧ, садлан кишке чӱҥгалмыже дене тудым нимомат ыштен ок керт.

Теле велеш, кеҥежымак тӱҥалын, маска шкаланже вынемым ямдыла. Вынемым тудо утларакше купанрак вереш, тыгыде куэрла да шопкерла покшелан, йӧршӧ тыгыде пушеҥган вереш, кечывал велышкыла кийыше тайылеш ышта. Пӱнчерлаш да кӱкшӧ пушеҥган вереш маска вынемым ок ыште: пушеҥге-шамыч мардеж дене лӱшкат, садлан маска ласкан мален ок керт, адак кугу чодраште лум вараргак кая. Маска - шамыч теле жапыштым вынемыштышт эртарат. Но нуно огыт мале, а чот верат гына.

Нуно игым 2-3, утларакше кокытым, телым, январь тылзыште, эн йӱштӧ жап годым ыштат. Маска иге шамыч нк тылзе жап сокыр лийыт. тунам нуно нимом ыштен огыт керт.

Шошым чоҥгалаште да кечывал вел могырысо тайыллаште лум шулымек, маска-шамыч вынемышт гыч лектыт. Шужышылан лийын, нуно шыжымсе гай эскерен огыт кошт. Шошым нуно шыжым кочкаш

коштмо верышкыштак, регенчан куплашке коштыт. Тиде жапыште маска пӧчыжым, южо шудыштын полан да пӧчыж гай лийын кодшо вожыштым кочкеш, шудо вож тудын кишечникшым слизь деч эрыкта.

Тидын деч посна нуно йӧршӧ пушеҥге-шамычын шӱмыштым кушкед кышкен, тушеч тӱрлӧ насекомыйым, шыҥшалым удырен луктын кочкыт, самырык шу'ым пеш йӧратат.

Маска шыл пеш питательный, тамле.

Г. МОДИН.

„ЯШ ТУЗУСЕ" ПИОНЕРСКИЙ ГАЗЕТЛАН 10 ИЙ

Башкирский АССР-ын столицыштыже—Уфа олаште, „Яш тузусе" пионерский газета лукталтеш.

1940 ий 12 февральыште газетын первый номерже лукмылан 10 ий темын.

„Яш тузусе" газета 10 ий жапыште Башкирийысе пионер ден школьник-шамычым коммунистический духеш воспитатлымаште шуко пашам ыштен.

„Яш тузусе" газетын деткоржо ден пашаенжешамычлан „Ямде лий" редакций шкенжын 10 тӱжеман деткоржо да лудшыжо-шамыч лӱм дене саламым колтен.

Мемнан республикын столицыштыже—Йошкар-Олаште. Снимкыште: Совет пӧрт.

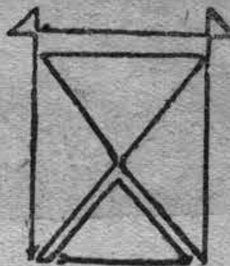
Фото М. Чуршуковын.

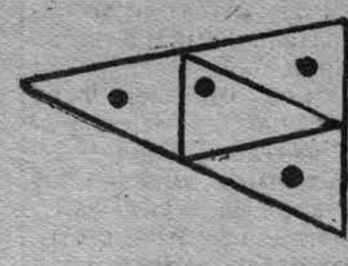
ОТВЕТ-ШАМЫЧ

(4, 10 ДА 22 ДЕКАБРЬЛАСЕ „ЯМДЕ ЛИЙ"-ЫМ ОНЧО)

Карандашым нӧлталде

Головоломка

Кӧ эн ончыч чын ответым колтен—вес номереш возена.

ЛОГОГРИФ. Март—Марс.

ШАРАДА. Чернила.

ЗАДАЧА-ШУТКА. Капка ончылно ӱдыр шоген.

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—147. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.